

Голас Радзімы

15 лютага 1979 г.
№ 7 (1577)

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Год выдання 24-ы
Цана 4 кап.

У мінулым нумары «Голасу Радзімы» мы пачалі гаворку пра выстаўку беларускіх мастакоў «У сям'і адзінай» і тую выключную цікавасць, якую выклікае ў наведвальнікаў серыя работ «Лічбы на сэрцы» народнага мастака СССР Міхаіла Савіцкага. З экспазіцыяй пазнаёміўся і наш зямляк, двойчы Герой Савецкага Саюза касманаўт Пётр Клімук. Выстаўку ў Палацы мастацтва Пётр КЛІМУК наведаў разам з Міхаілам САВІЦКІМ, які тлумачыў гасцю свае задумы, называў факты, што леглі ў аснову карцін. Рэпрадукцыі чатырох з іх вы можаце паглядзець сёння на 6-й стар.

Фота В. ЖДАНОВІЧА.

лад: рабочыя нашага завода прынялі самы актыўны ўдзел у абмеркаванні праектаў канстытуцый СССР і БССР.

Удзельнічаюць рабочыя таксама і ў планаванні вытворчасці. Напрыклад, дзяржаўныя заданні 1979 года шырока абмяркоўваліся на прафсаюзных сходах рабочых. Шла шчырая, прынцыповая размова аб цяжкасцях і недахопах, аб тым, як хутчэй іх пераадолець, як адшукаць і мабілізаваць нявыкарыстаныя рэзервы. Як правіла, пасля абмеркавання рабочыя прапаноўваюць павысіць план. Летась, напрыклад, мы меркавалі выпусціць прадукцыю на 7 мільёнаў 950 тысяч рублёў, а рабочыя прапанавалі даць прадукцыю звыш плана на 100 тысяч рублёў. Гэта лічба аказалася рэальнай.

— Але ж не толькі гэтым вабіць рабочага прафсаюз...

— Прафсаюз клопацца аб законных інтарэсах рабочых і служачых, паляпшэнні ўмоў іх працы, быту, захаванні працоўнага заканадаўства, умацаванні працоўнай дысцыпліны, павышэнні кваліфікацыі і аб многім іншым. Значыць, што член прафсаюза мае некаторыя перавагі і льготы. Напрыклад, калі чалавек захварэў, то яму як часова непрацаздольнаму налічваецца грошай пры пэўным стажы работы на 50 працэнтаў больш, чым таму, хто не ў прафсаюзе. Надбаўка выплачваецца з фонду сацыяльнага страхавання. Каля 10 працэнтаў рабочых нашага завода кожны год папраўляюць сваё здароўе ў санаторыях, дамах адпачынку ці на турбазах. За гэта поўнацэннае або часткова плаціць прафсаюз.

— Значыць, прафсаюз абараняе правы рабочых. Але ж вядома, што асноўныя правы саветскага чалавека гарантаваны Канстытуцыяй СССР, ніхто не можа зрабіць на іх замах. У чым тут справа?

— У жыцці, на жаль, здараецца, што мы сустракаемся з парушэннямі заканадаўства. Спашлюся на прыклад. Савецкі закон забараняе выкарыстоўваць працу падлеткаў у начны час. Нягледзячы на гэта адміністрацыя рамонтна-механічнага цэха назначала маладых рабочых Уладзіміра Радзькова і Уладзіміра Быліну ў начны змены. Тут давалася ўмяшанца заводскаму камітэту прафсаюза. Быў і такі выпадак. Паміж майстрам цэха № 1 Кілько і рабочым Жыляевым склаліся непрыязныя адносіны. Майстар пачаў прыдзі-

рацца да рабочага, рабіць яму неабгрунтаваныя заўвагі і ў рэшце рэшт паставіў перад адміністрацыяй завода пытанне аб яго звальненні. Аднак прафсаюзны камітэт разабраўся ў сутнасці канфлікту, прызнаў прэтэнзію да рабочага беспадстаўным і згоды на звальненне не даў.

— Здараецца, аднак, што згоды на звальненне прафсаюз павінен даваць...

— Так. У нас, як і на іншых прадпрыемствах, бывае скарачэнне штатаў. Вытворчасць аснашчаецца новай тэхнікай, змяншаецца частка ручной працы, менш патрэбна рабочых. Працэс заканамерны, але ён не мае нічога агульнага з мадэрнізацыяй абсталявання на капіталістычных прадпрыемствах, калі тысячы рабочых аказваюцца лішнімі і пра свой далейшы лёс павінны клапаціцца самі. У нас жа кожнаму рабочаму, спецыяльнасць якога скарацілася, прадастаўляецца права пераходу на іншую работу, у першую чаргу — на сваім жа прадпрыемстве. Калі ж такой магчымасці няма, то мы бярэм на сябе клопат аб тым, каб уладкаваць рабочага на прадпрыемстве, якое, скажам, расшыраецца.

Прафсаюз можа згадзіцца на звальненне парушальніка працоўнай дысцыпліны і грамадскага парадку. Праўда, гэта крайняя мера. Мы вядзем выхаваўчую работу, дапамагаем чалавеку зразумець яго памылкі, стаць на правільны шлях. Увесь працоўны калектыў лічыць справой свайго гонару дабіцца, каб у ім не было гультаёў, прагульшчыкаў.

— А ці можна звольніць рабочага, у якога пагоршылася здароўе і ён не ў стане выконваць сваю ранейшую работу?

— Ні ў якім разе. Прафсаюз тут поўнацэнна на баку працоўнага чалавека. Наадварот, мы прымаем усе меры, каб перавесці такога рабочага на пасільную для яго работу. Так было, напрыклад, з электразваршчыкам Мікалаем Гапеевым. Па хаданніцтву прафсаюза, акрамя таго, яго сям'я выдзелілі кватэру без чаргі. Такая ж сітуацыя была з канструктарам Мікалаем Аўтуховічам і іншымі. Прычым, за рабочым захоўваецца яго ранейшы заробтак.

Як бачыце, роля прафсаюза ў жыцці саветскіх рабочых і служачых — даволі істотная, і таму кожны працоўны лічыць сваім абавязкам быць у яго радах.

Інтэрв'ю ўзяў І. РОСЛІК.

Сістэмай крэдытавання, зразумела, карыстаюцца і ў Амерыцы, хоць умовы прадастаўлення пазыкі на пакупку дома іншыя. Вось што пісаў у сувязі з гэтым часопіс «Ю. С. Ньюс энд уорлд рыпорт» у нумары ад 17 сакавіка 1969 года: «Калі дом каштуе 20 тысяч долараў і вы бераце пазыку 19 тысяч з разліку 8 працэнтаў гадавых з растрэміроўкай на 30 год, то ў выніку вам прыдзецца выплаціць толькі ў выглядзе працэнтаў 31 тысячу 206 долараў». З таго часу пазыковы працэнт, які кошты жыцця, значна павысіўся.

Медыцынскія паслугі. Добра, калі ўсе мы здаровыя, але, на жаль, так бывае не заўсёды. Устаноўлена, што ў самай звычайнай сям'і (у сэнсе здароўя) ўсё ж як мінімум 3—4 разы за год даводзіцца звяртацца да ўрачоў. Як адбываецца гэта на бюджэце рабочага часу? У СССР — ніякім чынам. У краіне ўсе віды медыцынскага абслугоўвання, у тым ліку і найскладанейшыя аперацыі, бясплатныя. У ЗША кожны візіт да доктара, нават калі гутарка ідзе аб звычайнай кансультацыі, абыходзіцца прыкладна ў 15 долараў. Натуральна, стацыянарнае лячэнне ў многа разоў даражэй. Тыднёвае, напрыклад, знаходжанне ў бальніцы абыходзіцца амерыканскаму рабочаму амаль у палавіну яго месячнага заробтку. Словам, у адным выпадку медыцынскія паслугі — гэта мінус да цаны

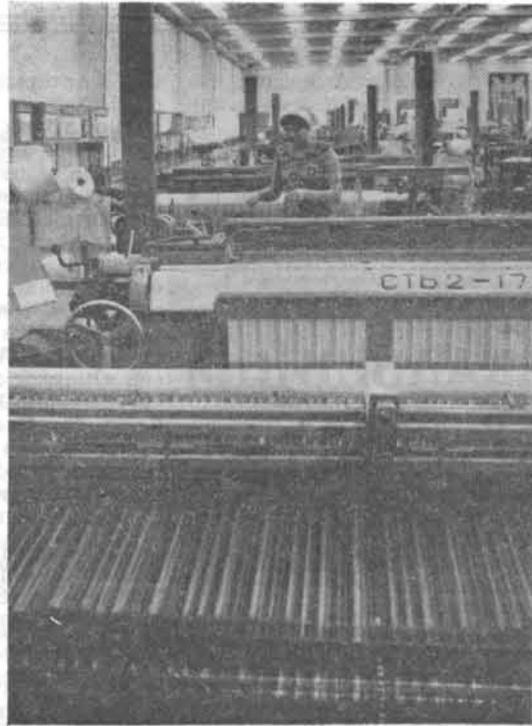
рабочага часу, у другім яны павышаюць яе.

Адукацыя. Аналагічная карціна назіраецца і з затратамі рабочага часу на пакрыццё расходаў на адукацыю. У СССР яны роўныя нулю, паколькі ўсе віды адукацыі таксама бясплатныя. У ЗША, паводле даных таго ж часопіса «Ньюсуік», год навучання ў каледжы каштуе сёння 4 363 долары, што прыкладна роўна 100 рабочым дням сярэдняга амерыканца.

Як бачым, высокая ў цэлым заробатная плата амерыканскіх рабочых з-за цяжкіх нетаварных расходаў, нібы шыгрынавая скура, змяншаецца да памеру, пры якім гутарка можа ісці ўжо толькі аб жыццёвым мінімуме. Адбываецца, такім чынам, дэвальвацыя пакупной здольнасці кожнай рабочай гадзіны, хоць фармальна яна цэніцца вельмі высока.

У СССР адбываецца зваротнае. Нізкія падаткі і кватэрная плата, бясплатныя медыцынскія абслугоўванне і ўсе віды адукацыі, пенсійнае забеспячэнне без папярэдніх узносаў і льготныя ўмовы санаторна-курортнага адпачынку (ўсёго толькі за 30 працэнтаў ад поўнага кошту) забяспечваюць усім роўны доступ да асноўных жыццёвых даброт і адначасова павышаюць цану рабочага часу кожнага занятага ў грамадскай вытворчасці.

Аляксандр ДЗЕДУЛ, АДН.

Мільёны квадратных метраў ільняных тканін дае краіне Аршанскі льнокамбінат. Яго прадукцыя экспартуецца ў многія краіны свету.
НА ЗДЫМКАХ: у адным з цэхаў камбіната; канструктар тканін Н. МІЦІНА і рысавальшчыца С. ЛІХАЧОВА.

сельскія навiны

СТО ПЛЮС СТО

У саўгасе «Дзямяхі» на Гомельшчыне за апошні год амаль на трыста тон узраста вытворчасць ялавічыны. Яе рэалізавана цэлы чыгуначны эшалон. Дасягнута гэта без павелічэння пагалоўя жывёлы, а за кошт павышэння здатачнай вагі жывёл, на аснове інтэнсіўнага адкорму. Камплексная механізацыя значна скараціла затраты працы. Мясны цэх гаспадаркі прынёс каля трох мільёнаў рублёў прыбытку.

У Беларусі працуе ўжо звыш ста комплексаў па інтэнсіўнаму адкорму буйной рагатай жывёлы, а да канца пяцігодкі дабавіцца яшчэ амаль столькі ж. Акрамя таго, рэканструюцца і аснашчаюцца механізмамі памышканні, разлічаныя на трыста тысяч жывёл. Паскоранае развіццё спецыялізаванай галіны мясной жывёлагадоўлі толькі ў зоне Палесся забяспечыць рост вытворчасці ялавічыны да паўмільёна тон у год.

У ВЯЛІКІХ ЭЙСМАНТАХ—ВЯЛІКІЯ ПЕРАМЕНЫ

Будаўніцтва новага дома быту пачалося ў калгасе імя А. Варанецкага Бераставіцкага раёна. Раўніне аб гэтым было прынята на сходзе, які абмяркоўваў праект плана сацыяльна-эканамічнага развіцця гаспадаркі на 1979 год. У доме быту размесцяцца пральня, пашывачнае атэль, прыёмны пункт па рамонту абутку, хімічэская адзеныя, а таксама фізская лазня.

Цэнтр калгаса—пасёлак Вялікіх Эйсмант не пазнаць. Рознакаляровым арнаментам фасадаў, глазурам керамікі радуюць вока дамы-катэджы. У

новых кватэрах з усімі камунальнымі выгодамі жывуць больш як сто сем'яў калгаснікаў, якія перасяліліся з невялікіх вёсчак. Вуліцы пасёлка заасфальтаваны. Да паслуг жыхароў гандлёвы цэнтр, сярэдняя і музычная школы, дзіцячы сад-яслі, крытая спартыўная зала, парк, стадыён. Мясцовы Палац культуры з залай на пяцьсот глядачоў—адзін з лепшых у вобласці.

Праўленне калгаса клопацца аб развіцці гаспадаркі. У 1978 годзе з гектара атрымана звыш сарака цэнтнераў збожжавых і зернебабовых, 250 — бульбы. У гаспадарцы, дзе гадавы грашовы даход перавышае 5 мільёнаў рублёў, пастаянна павялічваецца спецыяльны фонд, за сродкі якога дзесяткі калгаснікаў па бясплатных пуцёўках праводзяць вопыскі ў лепшых адраўніцах краіны, робяць турыстычныя паездкі. У гэтай пяцігодцы на Рыжскім узмор'і намечана будаўніцтва калгаснага санаторыя.

КВЕТКІ НА ФЕРМЕ

Беласнежныя халаты і туфлі, а не камбізоны і гумавыя боты, сталі рабочым адзеннем жывёлаводаў механізаванага комплексу саўгаса «Днепр» Аршанскага раёна. Дарэчы, і назва прафесіі—свінарка—таксама адышла ў гісторыю. Яе замяніў тэрмін «аператар па адкорму пагалоўя».

Сучасны механізаваны комплекс поўнацэнна выцесніў ручную працу на вытворчасці. Электраматоры, транспарціёры, паточныя лініі прыйшлі на дапамогу аператарам. Кожны з іх абслугоўвае цяпер да дзвюх тысяч жывёл, што ў дваццаць разоў больш, чым было ў старых вытворчых памяшканнях. Дзяржаве адпраўляецца адзоль за год сотні тон свініны.

Прыгожы вонкавы выгляд комплексу і прылеглай да яго тэрыторыі. Паміж вытворчымі

карпусамі высаджаны дрэвы. Непадалеку — двухпавярховы Дом жывёлавода, дзе заўсёды можна адпачыць, пачытаць свежую газету або часопіс, паглядзець у вольны ад работы час тэлеперадачу, паслухаць музыку.

Але гонар жанчын-аператараў—кветкі. Яны ўсюды: у фая Дом жывёлаводаў, у чырвоным кутку, і нават у раздзявальні. І гэта не выпадкова. Работніцы Ніна Шашчанка, Соф'я Анісенка, Кацярына Скакун, Вольга Ільяненка — заўятыя кветаводы.

НА ПРЫКЛАДЗЕ МАЛЕЧЫ

Эталонам для будаўніцтва на вёсцы прызнаны кампактны, выразны па архітэктуры пасёлак Малеч, які ўдала прыстасаваны да прыроднага ландшафту Палесся. Гэта—цэнтр саўгаса імя 60-годдзя Кампарты Беларускага Бярозаўскага раёна. Тут створаны ўсе ўмовы для плённай працы, культурнага быту і адпачынку сялян.

Уздоўж асфальтаваных вуліц узняліся шматкватэрныя дамы, якія прывабляюць па-мастацку аформленымі фасадамі. Галоўную плошчу ўпрыгожылі Палац культуры, сярэдняя школа, дзіцячы камбінат, гандлёвы цэнтр.

Малеч—адзін з адзінаццаці эксперыментальна-паказальных пасёлкаў Беларусі, дзе на практыцы вывараюцца і адбіраюцца найбольш рацыянальныя архітэктурна-планіровачныя рашэнні, лепшыя варыянты развіцця аграрна-прамысловых аб'яднанняў. На падставе гэтага вопыту ў рэспубліцы вядзецца будаўніцтва жылля, культурна-бытавых і вытворчых аб'ектаў, якое сканцэнтравана ў трох тысячах перспектывных сельскіх населеных пунктах.

Першых адпачываючых прыняў санаторый-прафілакторый племяннага завода «Індустрыя» Пухавіцкага раёна. Новая здраўніца размясцілася на беразе ракі ў прыгожым стогадовым парку. Летам у новым санаторый-прафілакторый будуюць адпачываць дзеці рабочых і служачых прадпрыемства.

НА ЗДЫМКУ: новы санаторый-прафілакторый племяннага завода «Індустрыя».

ДЗЕ Ж ГУМАННАСЦЬ?

Пабываўшы ў мінулым годзе з грунай турыстаў на Радзіме, я зразумеў, з якой увагай і клопатам ставіцца сабеці народ да свайго будучага — да дзяцей. Мы бачылі новыя прыгожыя школы, дзіцячыя сады, паркі, дзе ёсць усё для адпачынку дзяцей. Але асаблівае ўражанне зрабіў на ўсіх піянерскі лагер.

Дзеці сустрэлі нас вельмі гасцінна. Абраныя па-святочнаму, яны стаялі па абодва бакі галоўнай алеі і, калі мы праходзілі міма, віталіся. Мне, як кіраўніку групы, дзеці ўручылі хлеб і соль. Было радасна ўсё гэта бачыць і чуць.

Потым давялося і мне сказаць некалькі слоў, падзякаваць за гасцінасць, за добрую сустрэчу. Тут і ўспомнілася прмова нашага прэзідэнта, добрага хрысціянна, які ходзіць у царкву маліцца, а задумвае зрабіць такую бомбу, якая б, нічога не разбураючы, забівала людзей. Называе ён гэтую бомбу «гуманнай зброяй».

Дзе ж гуманнасць? Тут, дзе робіцца усё, каб дзеці раслі здаровымі і

шчаслівымі, ці ў нас у Амерыцы, дзе складаюць планы «гуманнага» знішчэння гэтых дзяцей?

Аб гэтым я і сказаў вашым дзецям. А яшчэ пажадаў ім расці вясёлымі і здаровымі, цаніць усё, што робіць для іх Радзіма, і быць заўсёды гатовымі абараніць яе ад розных «гуманістаў».

ЗША.

Г. ВАЛАДКЕВІЧ.

ПЛАКАЛЬЩИЦЫ «СВОБОДЫ»

Я любитель радио. Часто слушаю передачи с Родины. До нас доходят новости из Москвы, а особенно хорошо слышны передачи радиостанции для советских моряков в Тихом океане. Она передает письма, поздравления, концерты по заявкам. Пользуясь такой возможностью, мы подолгу слушаем голос Родины. Но стоит чуть-чуть повернуть ручку приемника — и сразу услышишь другой голос. Тоже русский, но тон и выражения совсем другие. Это «Немецкая волна» читает книги для советских радиослушателей. Что же это за книги? Конечно же та-

кие, в которых всячески чернят Советский Союз.

В основном читают клеветника Солженицына, но много и таких авторов, которые сами никогда не были в советской стране, однако не стесняются порочить ее. Вы никогда не услышите, чтобы эта радиостанция когда-нибудь вспомнила о том, что принес человечеству фашизм, хотя об этом написано множество книг в разных странах. Передо мной, например, лежит книга австралийской писательницы Д. Кьюсак «Жаркое лето в Берлине». Эта писательница в 1949 году была в Берлине и затем подробно описала, чем занимались в свое время многие из тех, кто сегодня старается «просветить» советских радиослушателей через «Немецкую волну».

Ну а если наткнетесь на волну «Свободы» или «Свободной Европы»? Что услышите там? Настоящий плач Еремея о каких-то Щаранском и Гинзбурге. По их передачам выходит, что президенты и сенаторы только и делают, что плачут об этих предателях.

Мне вспоминается случай, происшедший в детстве. Как-то я с бабушкой проходил мимо еврейского кладбища и услышал там страшный плач и крики. Я спросил бабушку, кто это так кричит. Она ответила, что это плачут по мертвым плакальщицы, их специально для этого нанимают. А кричат они так громко, чтобы мертвый их услышал. И чем громче они будут кричать, тем больше им заплатят. Радио «Свобода» и «Свободная Европа» очень похожи на тех нанятых плакальщиц. Только те плакали о мертвых, а эти плачут о живых. Но когда тысячи людей гибнут в грязных войнах, развязанных империалистами, они и глазом не моргнут.

И. КРОВОТ.

Австралия.

ЭТО НУЖНО ВСЕМ

Я очень довольна тем, что вы напечатали мою статью, хотя и в несколько сокращенном виде. Ведь я никак иначе не могла отблагодарить всех тех, с кем мы встречались, кто так тепло и радушно принимал нас во время путешествия по Советскому Союзу.

Прошлой осенью гости из вашей страны, советские туристы, приезжали к нам. Мы делали все возможное, чтобы получить встречу их. Особенно запомнился мне приезд последней группы. Это были молодые украинские певцы, музыканты и танцоры. Наша ассоциация «Канада — СССР» как раз готовилась к вечеру городов-побратимов — Ванкувера и Одессы, поэтому приезд группы советских артистов был очень кстати. Активисты ассоциации договорились с городскими

властями, и нам предоставили зал большого театра. На этот вечер всего города собрались люди самых разных национальностей. Все они большой теплотой встретили советских артистов и наградили их громкими аплодисментами. Затем с краткой речью выступил председатель городского правления Волрич. Он подчеркнул значение этого события, расценивал о дружбе ванкуверцев с жителями городов в других странах и призвал к тому, чтобы такая дружба и культурный обмен продолжались.

Все люди доброй воли приветствуют улучшение отношений между народами разных стран. Как бы хорошо ни было, если бы исчезла угроза войны. Ведь мы живем в двадцатом веке, все еще никак не пойдем, насколько пагубна война.

Культурные обмены во многом способствуют развитию взаимопонимания. Они вызывают у людей добрые чувства и делают богаче их жизнь. Хотелось бы надеяться, что такие обмены будут продолжаться. Канада и Советский Союз соседи. Пусть же наши страны процветают в мирном сотрудничестве. Это нужно нам всем.

А. РЫБИНА.

Канада.

ПО ЗАКОНАМ СПРАВЕДЛИВОСТИ

Живя здесь, в Австралии, я стараюсь изучать русский язык. Знаю настолько, что сумел прочитать и мыслить слова К. Маркса о законности и справедливости. Он говорил: надо добиваться того, чтобы эти простые законы, которыми должны руководствоваться в своих взаимоотношениях частные лица, стали высшими законами и в отношении между народами.

Этот замечательный принцип воплыв в истории стал осуществляться на практике в результате Октябрьской революции. Пример тому — борьба Советского Союза за разрядку, мир на земле. После второй мировой войны страна Октября много сделала для того, чтобы извратить человечество от угрозы войны. И сегодня, благодаря политике Коммунистической партии Советского Союза, благодаря усилиям Л. И. Брежнева, народы земли живут в мире, хотя этому препятствует агрессивный блок НАТО.

Сегодня ленинская политика мира разрядки распространяется по всей планете, спасая людей от страшных катастроф. Этим советские люди действуют по законам высшей человеческой справедливости. Поэтому и в нашей Австралии с оптимизмом смотрим в свое будущее.

Ю. РОСАДИНСКИЙ.

Австралия.

Зіма-чараўніца.

Фота Г. УСЛАВА.

СОВЕТСКИМ ЛЮДЯМ НЕТ НАДОБНОСТИ БАСТОВАТЬ

ПРАВА ЧЕЛОВЕКА: ЗАВОЕВЫВАТЬ ИЛИ ИМЕТЬ?

В обыденной жизни, в столкновении характеров и жизненных ситуаций человек не так уж часто встречается с теоретическими понятиями прав человека — чаще, а по сути дела, каждый день с их реальным воплощением.

Возьмем простейший пример: что стоит за криком новорожденного? Мать ответит не колеблясь: потребность — потребность есть, пить, быть чистым. Ребенок воспринимает свое право на удовлетворение потребности как нечто естественное. Попробуйте лишить его этих элементарных, хотя еще и не осознанных прав, и он заявит свой протест громко и беспомощно. Пока беспомощно, оговоримся мы. Протест, плач, крик, а потом и бунт — нормальная реакция человека, когда его лишают естественных прав.

Вполне понятно, что человек, имеющий работу, удобное жилье, не склонен вести разговоры о праве на труд или жилище. Но положение изменится, если он лишится крыши над головой или работы.

Как-то во время забастовки французских почтовиков мне

пришлось дожидаться конца демонстрации безработных в маленьком кафе на площади Бастилии. За столик подсел какой-то паренек, как оказалось, безработный — заскочил согреться чашечкой чая. Узнав из разговора, что я из Москвы, он, показывая на колонну бастующих, спросил: а приходилось ли мне бастовать?

Пришлось признаться, что за свои тридцать с лишним лет я ни разу не участвовал в забастовке.

— Да ну? — изумился паренек. Потом улыбнулся понимающе: — Запрещено?

Вернувшись в Москву и заинтересовавшись документами советской истории, я узнал, что последняя забастовка в России была в 1929 году, да и та на концессионном предприятии. (В то время в СССР еще оставалось несколько заводов и шахт, находящихся в концессии у иностранного капитала.) Что касается самого права на забастовку, то его у советских рабочих никто не отнимал. Но сейчас в СССР никому не придет в голову бастовать, чтобы получить работу или не потерять ее: плановость хозяйства

позволяет задавать промышленности такие темпы развития, которые вот уже в течение почти пятидесяти лет обеспечивают превышение спроса на рабочие руки над предложением.

Бастующий почтовик понимал свое право на труд как право добиться, а не получить, так вырвать силой. Я же рассматривал свое право на работу как нечто самой собой разумеющееся. Мои хлопоты были иного рода — выбрать из предложений то, что мне больше по склонности, лучше по условиям труда и по зарплате.

В том памятном разговоре с парижским безработным в самом реальном преломлении столкнулись два подхода к проблеме прав человека: советский и тот, что принято называть англосаксонским.

На Западе понятие прав человека предельно сужают, исключая из них социальные, например право на труд. В самом деле, рабочим капиталистической Европы было бы трудно объяснить, что они обладают всеми правами и свободами, когда на биржах труда стоит очередь в 18 миллионов человек. В СССР права понимают шире, включая помимо политических и гражданских — права социальные, такие, например, как право на труд, образование, бесплатное лечение и т. д. Интересной в этой связи

представляется точка зрения Вилли Брандта, которую он высказал на последнем конгрессе социалистического интернационала в Канаде: «Если в этом вопросе (речь шла о правах человека) мы возьмем за основу европейские или североамериканские стандарты, то допустим ошибку, потому что, ведя законную и нужную борьбу во имя личных свобод, мы в этом случае игнорировали бы не менее важную проблему социальных прав человека. Тот, кто живет в нищете, не может проявлять большого интереса к другим гражданским правам».

В более широком ракурсе права человека рассматривались и на недавней международной конференции по образованию в области окружающей среды, проходившей в Тбилиси (Грузия). Многие иностранные участники говорили о праве на глоток чистой воды, о праве на свежий воздух в городах.

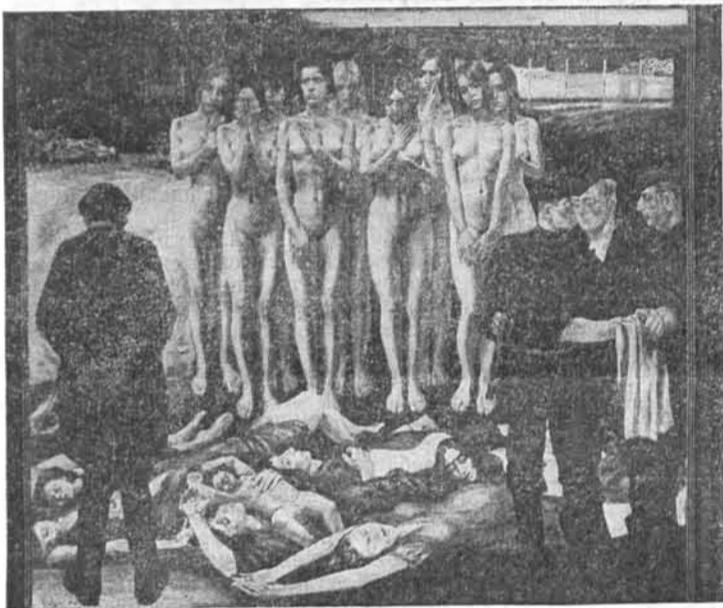
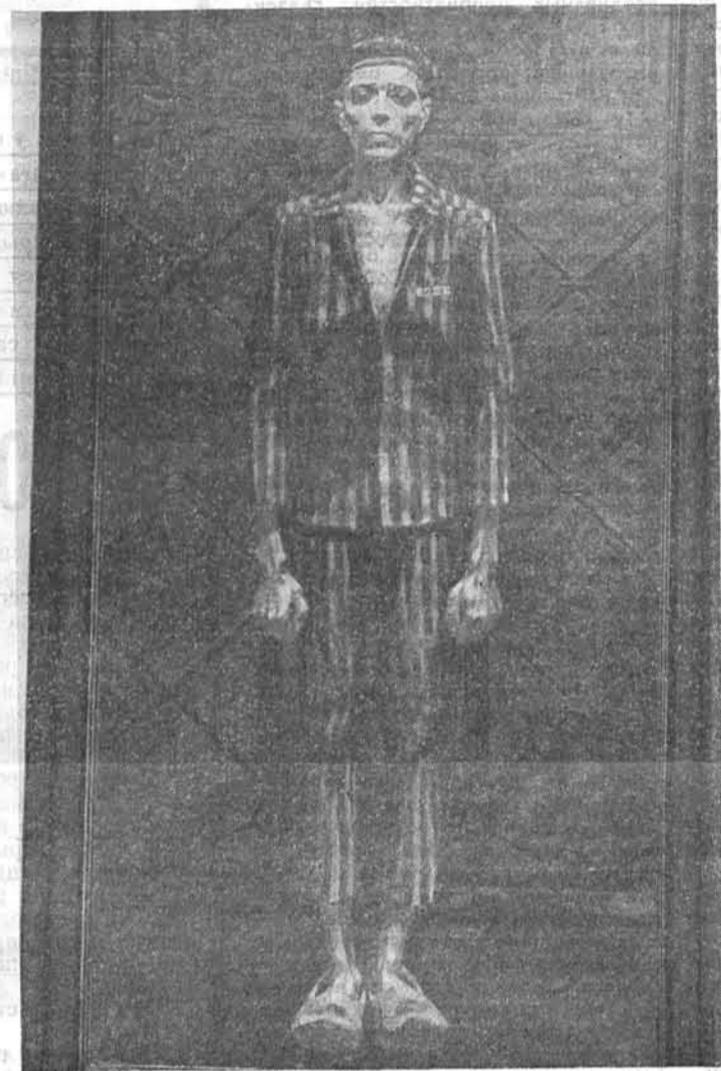
Подобная постановка вопроса в какой-то степени свидетельствует об эволюции англосаксонской точки зрения на права человека. Весьма откровенно об этом писал недавно в журнале «Уорлд ишьюз» профессор международного права Принстонского университета (США) Ричард Фолк: «Понятие прав человека расширено и охватывает теперь информа-

цию относительно того, какие меры принимает то или иное правительство для удовлетворения таких важнейших нужд, как потребность в продовольствии, жилье, медицинской помощи и образовании».

Критикуя англосаксонскую трактовку прав человека, Ричард Фолк признает, что «она отражала сильный прозаический, антикоммунистический крен». В результате, отмеченный профессор, ЮАР получила высокую оценку, чем Куба и Танзания, а ярко выраженный репрессивная политика рядов стран, таких, например, Южная Корея, смехотворным образом сглажена.

Советская точка зрения на права человека предельно ясна: она недавно была подтверждена в Москве на Совещании Политического консультативного комитета государств — участников Варшавского Договора. Главы социалистических государств приняли обязательство «наращивать международные усилия для решения наиболее важных проблем, которые затрагивают интересы всего человечества, в особенности молодого поколения, добиваясь улучшения условий жизни трудящихся масс, искоренения расизма, апартеида, предотвращения войны, насилия, атомарности и человеконенавистничества».

Вячеслав КОСТИКОВ.

Чатыры гады ішла работа, якая змусіла беларускага мастака М. Савіцкага яшчэ раз перажыць і асэнсаваць жахі лагераў смерці, чалавеканенавіснае аблічча фашызму. Усё адлюстраванае грунтуецца на ўласных успамінах, падмацаваных дакументамі — планами і загадамі гітлераўцаў. Верай

у жыццё, у бязмежныя вышыні чалавечага духу прасякнуты ўсе карціны. Спяваюць камуністы ў апошнія хвіліны свайго жыцця, выказваючы пагарду да катаў і надаючы мужнасць іншым вязням. З годнасцю трымаюць сябе дзяўчаты, якіх адабралі для эксперыментаў, яшчэ больш жahlівых, чым раптоў-

ная смерць. Гармонія і прыгажосцю кранаюць душу цэлы забітых, падрываваных да спальвання, і пачварамі ўспрымаюцца побач з імі «жывыя трупы» — эсэсавец і яго памагаты. «Вязень 32 815» — адзіны аўтапартрэт мастака. НА ЗДЫМКАХ: М. САВІЦКІ. Злева — «Спяваюць камуністы»; «Адбор»; справа — «Летні тэатр»; «Вязень 32 815».

У музычна-мастацкім салоне кобрынскага раённага Дома культуры — чарговая выстаўка свае работы прадставілі родныя майстрыхі Ганна Калова — настаўніца пачатковага класаў Гарадзецкай школы Надзея Смірнова — работніца Кобрынскай ткацкай фабрыкі. Прыцягваюць увагу артыстычныя, з густам выкананыя рэчы з бярозкі і саломкі, тканіны, вязаныя і вышываныя рэчы, якіх у экспазіцыі шмат.

120 ЭКСПАНАТАЎ

У фае мінскага кінатэатра «Партызан» адкрылася фотавыстаўка «Традыцыі польскага рэвалюцыйнага рабочага руху».

На сямі стэндах дэманстравана 120 фотажэкспанатаў з вялікай тэматычнай інфармацыяй. Раздзелы выстаўкі расказваюць аб рэвалюцыйным руху польскага народа, які раджаўся ў канцы XIX стагоддзя, яго актывізацыі ў час рэвалюцыйнага ўздыму ў Расіі ў 1905 і 1917 гадах, аб барацьбе з гітлераўскімі фашыстамі ў 1939—1945 гадах, аб утварэнні Польскай Народнай Рэспублікі і сённяшнім дні брацкай краіны.

ВЕЧАР ДРУЖБЫ

У Цэнтральнай бібліятэцы горада Тракаў Літоўскай абласці адбыўся літаратурны вечар, якім прынялі ўдзел беларускія паэты Язэп Семяжон і Іван Русь Макаль, заслужаны работнік культуры БССР літоўскі паэт Альбінас Жукаўскас і служаны артыст ЛССР В. Барта.

Вечары дружбы дзвюх літаратур прайшлі і ў іншых гарадах і раённых цэнтрах публікі.

«ЛІДЧАНКА» Ё ГАСІ

Народны ансамбль песні і танца «Лідчанка» зрабіў роўную паездку па Беларусі каму вядомы Польшкай роднай Рэспублікі. Гэта паездка вядомага калектыву брацкую краіну.

ЗАВОДСКІЯ МАСТАКІ

У музеі гісторыі Лідскага вода сельскагаспадарчых шын адкрыта выстаўка вядомага мастацтва. Самыя цікавыя мастакі — работнікі жэаграфічнага прадпрыемства стаялі тут каля пляці дзесяці год: чаканку, жываніс, рэзль, вышыўку.

З ТОРБАЙ ПА МІЛАСЦІНУ

[Заканчэнне. Пачатак на 5-й стар.]

хлеб з сумесі аўсянай, ячменнай, пшанічнай мяккіны з невялікай колькасцю жыта. Пецябургскі чыноўнік Н. Шчучкін, які праезджаў у 1846 годзе праз Віцебскую і Магілёўскую губерні, пісаў у сваіх «Наматках аб Беларусі»: «Спечаны хлеб чорны, як зямля, і ўсеяны абломкамі мяккіны. Калі возьмеце яго ў рот і станеце жаваць, тут жа адчуецца на языку і паднябенні стрэмкі, а калі праглынеце, у жываце будзе рэзь». Нават цародная прымаўка іранізавала: «Па ім калі і чорт пабяжыць, дык нагу ўскабціць».

Да новага ўраджая спажывалі шчаўе, лебяду, няспелыя жыта, плады і гародніну. У справаздачах губерньскіх урачэбных упраў за 30-я, 40-я, 50-я гады XIX стагоддзя пастаянна паведамляецца аб смяротнасці сялян, асабліва дзяцей, ад «крывавага паносу». Так, у 1833 годзе ў маёнтку Загор'е памешчыка Закрэўскага ў Дзісенскім павеце Віленскай губерні нягледзячы на дапамогу медыкаў вымерла палавіна вёскі. У Лепельскім павеце Віцебскай губерні ў 1845 годзе памерла 356 чалавек, а ў Віленскай губерні ў 1850 годзе з 2 200 хворых памерла 310.

Асабліва ўзрастала жабрацтва ў час абяздоленых неўраджаяў, як было ў 1820 — 1823, 1833 — 1835, 1844 — 1846 гадах. У 1823 годзе назіраўся «ў вёсках вакол Віцебска ўсеагульны недахоп хлеба. Просячых міласціну па гораду даволі многа. Смяротнасць іх ад аднаго да чатырох у суткі».

Жабракі з Беларусі натоўпамі ішлі ў Смаленскую і іншыя суседнія губерні, дабіраліся нават да Пецябурга.

Якія ж меры былі прыняты царскім урадам для аказання дапамогі абяздоленым людзям? Перад намі «Справа аб высілцы з С.-Пецябурга беларускіх сялян, якія займаюцца жабрацтвам» за 1834—1837 гады, што захоўваецца ў Цэнтральным гістарычным архіве БССР. Гартаем пажайцельныя старонкі. Вось адносна шэфа жандараў Бенкендорфа беларускаму генерал-губернатару князю Хаванскаму ад 2 лютага 1834 года: «...многія казённыя і памешчыцкія сяляне даверанай кіраванню вашага сіяцельства губерні пражываюць у С.-Пецябургу, займаючыся выпрошваннем міласціны. Яго імператарскага вялікасць найвысэйша загадаў: усіх такіх людзей адправіць... у месцы жыхарства...» на

кляпат іх уладароў... Бенкендорф зрабіў распараджэнне пецябургскаму ваяводзе адправіць жабракоў беларусаў на радзіму пад канвоем. Напрыклад, у красавіку 1834 года 13 затрыманых сялян, сярод якіх знаходзіліся і жанчыны-салдаткі, былі высланы з Пецябурга і пасаджаны ў віцебскую турму. Не мелі поспеху, аднак, ні арышты, ні цялесныя кары.

Надышоў 1861 год. Сяляне атрымалі свабоду ад прыгонніцтва. Але ці многае змянілася ў іх жыцці? «Амаль палавіна насельніцтва воласці жыве ў галечы, — паведамляў у 1872 годзе карэспандэнт Паўночна-заходняга аддзела Рускага геаграфічнага таварыства ў Вільні з Забелышынскай воласці Клімавіцкага павета Магілёўскай губерні. — У вёсках хіба дзесяты двор жыве заможна, астатнія — пасрэдна і бедна». Беззямельныя і бяздомныя былі дваровыя, бабылі, удовы і салдаткі з малалетнім дзецьмі, людзі, страціўшыя працаздольнасць па старасці, хваробе, інваліднасці, папаўнялі шэрагі жабракоў. Маёмаснае расслаенне парэформеннай вёскі садзейнічала яе «паўперызацыі». У І. Ленін у рабоце «Капіталізм у сельскай гаспадарцы» падкрэсліваў «ператварэнне селяніна ў галадаючага жабрака».

М. Нікіфароўскі ў сваёй кнізе «Нарысы Віцебскай Беларусі» вылучыў дзве катэгорыі жабракоў: выпадковыя

і прафесійныя. Апошнія падраздзяляюцца на «хажалых» (брадзячых «прытонных» (маючых прытон, прыток у багадзельнях). Сельскія прыгонныя зрабілі на Нікіфароўскага вельмі цяжкае ўражанне. Вось як ён апісвае багадзельню ў вёсцы Вяліжкоўчыцкага павета, тыповую для таго часу. Старая «амаль глухія, ніколі не адчыняючы вокны, земляная падлога, прыбраная то памяямі... то макротамі і ілкамі, старэцкія скарбы, не правешанае... прэчое мокрае адзенне лізна, анучы, лапці, зарэшце, смуглыя раны ў некаторых...». Пра здольных жабракоў, якія знаходзіліся ў «шпітэлях» пры касцёлах, ксяндзы прымушалі бясплатна працаваць сваіх палях і гарадох. Утрымлівалі жыхары сельскіх прытукаў, якія віла, за кошт збору міласцінаў праддзян царкваў і касцёлаў. Не найлепшымі былі ўмовы жыцця і ў гэтых багадзельнях. Насельнікі Магілёўскай гарадской багадзельні Віцебскай губерні — 13 старых двух полаў скардзіліся ў 1824 годзе што яны «часта церпяць голад маюць патрэбнай вопраткі». Адна і абутак выдаваліся ім адзін раз у гады.

З падзеннем Расійскай імперыі ўстанаўленнем Савецкай улады ў Беларусі назавуць зніклі сацыяльна-эканамічныя вытокі жабрацтва.

Ніна БУРАКОўСКАЯ

«ПАЧЫНАЛЬНІКІ»

Падобных выданняў беларускае літаратуразнаўства яшчэ не ведала. Важкі том «Пачынальнікаў», выпушчаны выдавецтвам «Навука і тэхніка», стаў выдатнай падзеяй у навуковым і культурным жыцці рэспублікі. Зборнік складаюць дакументы і матэрыялы аб жыцці і творчасці беларускіх пісьменнікаў XIX стагоддзя, заснавальнікаў нацыянальнай літаратуры новага часу. У ім сабраны пісьмы, першыя водтукі ў друку, матэрыялы царскай цензуры, дакументы пра ўдзел пісьменнікаў у рэвалюцыйным і грамадскім руху.

Ян Баршчэўскі і Ян Чают, Вінцэнт Дунін-Марцінкевіч і Ардём Вярыга-Дарэўскі, Паўлюк Багрыма і Уладзіслаў Сыракомля, Альберт Абуховіч і Фелікс Тапчэўскі, Францішак Багушэвіч... Усяго шаснаццаць імёнаў, папулярных і малавядомых, названы ў зборніку «Пачынальнікі». І не проста названы. Кожнаму пісьменніку прысвечаны асобны раздзел. Раздзелы размяшчаюцца па датах нараджэння пісьменнікаў, што, на думкукладальніка, адлюстроўвае нейкай ступені натуральную пераемнасць літаратурнага працэсу, змену літаратурных пакаленняў.

У суровым і складаным XIX стагоддзі, калі беларусы былі пазбаўлены пісьменскай, друкаванай трыбуны, ладзімі была забаронена родная мова, гэтыя таленавітыя, умелыя і мужныя людзі аклялі падмурак нацыянальнай культуры, сталі прапедэнікамі беларускай мовы, літаратуры, фальклору, змарамі за элементарныя чалавечыя правы. Яны заставілі пасатрыётамі і ў сібірскіх аселішчах, куды ссылаў іх царскі ўрад за свабодалюбівы выступленні і ўдзел у народных паўстаннях, ніколі не забывалі сваю Бацькаўшчыну і ў замежным выгнанні, дзе вымушаны былі равацца ад праследванняў.

У зборніку на аснове шматлікіх архіўных дакументаў і іншых рэдкіх матэрыялаў шырока асветляецца літаратурнае жыццё тагачаснай Беларусі.

«Пачынальнікі» — шматрадовая, карпатлівая, удумлівая праца вучонага, даследчыка, пісьменніка Генадзія СІСЯЛЕВА. Яго і папрасіў чытацкіх рэспандэнт «Голасу Радзімы» адказаць на некалькі пытанняў, звязаных з работай над зборнікам.

— У чым вы, Генадзь Васільевіч, як укладальнік такога рунтоўнага выдання, бачылі сваю найпершую задачу?

— Галоўным чынам у тым, каб сабраць і падаць як мага больш матэрыялаў аб нашых мавутых земляках — літаратарах XIX стагоддзя. Толькі навуковае выданне дакумен-

таў азначае, што тая ці іншая тэма ў навуцы засвоена. Гэтым і кіраваўся Інстытут літаратуры імя Янкі Купалы, запланаваўшы зборнік. Мая работа ішла ў двух напрамках. Першы — публікацыя некаторых важных і цікавых крыніц, вядомых у той ці іншай ступені асобным даследчыкам, але маладаступных літаратуразнаўцам, і тым больш шырокаму чытачу. Другі — выяўленне і публікацыя новых крыніц, свежых матэрыялаў.

— У зборніку дзесяткі пісьмаў, успамінаў, артыкулаў з розных выданняў. Іх трэба было сабраць, сістэматызаваць, пракаменціраваць. Колькі ж гэта ўзяло часу?

— Даўно прываблівае мяне XIX стагоддзе. Ужо раней былі напісаны кніжкі «Сейбіты вечнага», «З думай пра Беларусь», «Загадка беларускай Энеіды». Па архіўных крыніцах я аднаўляў тое, што не паспееў знішчыць базлітасны час. Непасрэдна над зборнікам працаваў чатыры гады. Працаваў у архівах Мінска, Масквы, Ленінграда, Кіева, Вільнюса.

У Ленінградскім архіве быў знойдзены, напрыклад, водзкі прафесара Пецярбургскага ўніверсітэта І. Сразнеўскага на сатырычны беларускі верш «Панаманія». Гэта быў твор дэмакратычнага, антыпрыгоніцкага напрамку. Аўтарства яго пакуль што не ўстаноўлена.

Найбольш матэрыялаў пра Дуніна-Марцінкевіча знойдзена мною ў Мінску, а пра Багушэвіча — больш за ўсё ў Вільнюскім архіве.

— У кароткай прадмове да зборніка, дзе даецца агульная характарыстыка выдання і змешчаных у ім матэрыялаў, вы часта ўжываеце слова «ўпершыню». Раскажыце, калі ласка, больш падрабязна, якія матэрыялы публікуюцца вамі ўпершыню?

— Біяграфічныя звесткі пра вядомага пісьменніка Фелікса Тапчэўскага, напрыклад, да апошняга часу амаль цалкам адсутнічалі. У зборніку ўпершыню ўключана некалькі дакументаў аб ім, знойдзеных у архівах.

Аляксандр Ельскі — фігура цікавая і супярэчлівая. Яго артыкулы і публікуемыя ўпершыню пісьмы да Яна Карловіча нібы адкрываюць яго для нас нанова. Новыя матэрыялы характарызуюць яго як нястомнага працаўніка на ніве беларускай культуры, чалавека, які шчыра верыў у шчаслівае будучае беларускага народа, выказаў надзею, «што Беларусь дачкаецца свайго Шаўчэнку».

У раздзел пра паэта з народа Паўлюка Багрыма

амаль поўнасцю ўключана следчае справядства, што вялося на радзіме Багрыма ў Крошыне ў 1828 годзе.

Найбольш багаты і разнастайны раздзел, прысвечаны Дуніну-Марцінкевічу. У ім упершыню апублікаваны метрычны запіс аб хрышчэнні пісьменніка, які дае новую дату яго нараджэння — 23 студзеня 1808 года. Упершыню публікуецца пісьмо Дуніна-Марцінкевіча да выдатнага вучонага свайго часу Адама Кірора, якое сведчыць, што пісьменнік і яго дочкі клапаціліся аб асвете народа, арганізавалі народныя школы. Асабліва каштоўнай крыніцай для біяграфіі Дуніна-Марцінкевіча з'яўляецца некролаг, надрукаваны ў 1885 годзе ў часопісе «Край».

Дастойна прадстаўлены ў зборніку Францішак Багушэвіч. З новых матэрыялаў мы даведваемся шмат цікавага аб удзеле паэта і яго сям'і ў паўстанні 1863 года. Быў час, калі ў Вільні Багушэвіча ведалі ў асноўным як папулярнага адваката, абаронцу абяздоленых. Аб гэтым сведчаць успаміны сучаснікаў паэта.

— Хто дапамагаў вам у рабоце над зборнікам?

— Дапамагалі многія. З удзячнасцю ўспамінаю сваіх рэдактароў — акадэміка Барысенку і кандыдата філалагічных навук Мальдзіса. Пры публікацыі ўводнага артыкула Яна Чачота да зборніка народных песень 1846 года спатрэбілася кансультацыя мовазнаўцаў. Гэта прадмова, па сутнасці, з'яўляецца першай граматыкай беларускай мовы. Карысныя заўвагі я пачуў у Інстытуце мовазнаўства Акадэміі навук БССР.

І другі прыклад — у «Пачынальніках» чытачы ўпершыню атрымалі магчымасць пазнаёміцца ў даволі поўным аб'ёме з альбомам Вярыга-Дарэўскага. Гэты альбом — унікальны помнік беларускай культуры сярэдзіны XIX стагоддзя. Акрамя тэкстаў, ёсць у ім чатыры нотныя запісы, якія для паўнаты публікацыі хацелася падаць разам з астатнімі матэрыяламі. У гэтым выпадку дапамог музычны сектар Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору. Рэцэнзентам вельмі ўдзячны за каштоўныя заўвагі.

— Ці будзе працягвацца і далей работа ў напрамку збору і публікацыі падобных матэрыялаў?

— Так, Інстытут літаратуры і далей будзе публікаваць крыніцы з гісторыі беларускай літаратуры. Набліжаецца 100-годдзе з дня нараджэння Купалы, Коласа. Гэта, напэўна, і вызначыць змест наступных дакументальных выданняў.

БЯРОЗА ВЫСТАЯЛА Ў АГНІ

ШЫРОКАФАРМАТНАЯ КАРЦІНА «ЧОРНАЯ БЯРОЗА» ПАСТАУЛЕНА НА СТУДЫІ «БЕЛАРУСЬФІЛЬМ» ЗАСЛУЖАНЫМ ДЗЕЯЧАМ МАСТАЦТВАУ РЭСПУБЛІКІ, ЛАУРЭАТАМ ДЗЯРЖАУНАЙ ПРЭМІІ БССР ВІТАЛЕМ ЧАЦВЕРЫКОВЫМ

Новы фільм — аб вайне, аб першых пасляваенных гадах, і чэста карціны «Чорная бяроза» — сімвал грознага і суровага часу Вялікай Айчыннай і першых мірных дзён. Бяроза, пасаджаная маладымі на шчасце, не загінула. Аблелая, яна засталася жыць, даючы новыя перасткі...

В. Чацверыкоў адносіцца да рэжысёраў сярэдняга пакалення беларускіх кінематографістаў. Ён прыйшоў у кіно са сваёй тэмай — чалавек і вайна. Героі ўсіх яго першых стужак — партызаны, падпольшчыкі, саветскія воіны.

Новы фільм В. Чацверыкова «Чорная бяроза» — дыялогія. Аўтары імкнуліся ў ім да поўнага, яркага, грунтоўнага раскрыцця характараў асобных герояў стужкі, іх душэўнага стану ў дні вялікіх выпрабаванняў.

Пралог фільма пераносіць нас у сённяшні Мінск. Час ад часу гучыць у ім рэха мінулае вайны. Вось коўш экскаватара выцягнуў з зямлі ржаваю паштовую скрынку. У ёй аказаліся неадпраўленыя пісьмы 1941 года. З пісьмом, знойдзеным у скрынцы, ажывае ваянае мінулае галоўнага героя фільма Андрэя Хмары (артыст Яўген Карэльскі).

Аўтары карціны не аднаўляюць падрабязнасці прайшоўшай вайны. Аб гэтым напісана шмат кніг, паэм, п'ес, зняты дзесяткі фільмаў. Глядач ведае і помніць цану подзвігаў і мужнасці саветскіх людзей. Пастаноўшчыкі «Чорнай бярозы» імкнуцца больш поўна і ярка раскрыць новае праяўленне народнага героізму — героізму працоўнага. У цэнтры ўвагі былі партызаны, якія пасля вызвалення рэспублікі будуць Мінскі аўтамабільны завод-гігант.

Прычэпальны вобраз ветэрана вайны і працы Макара Жураўля, які з першых дзён вызвалення Мінска ўзначаліў будаўніцтва аўтазавода, стварае акцёр Віцебскага драматычнага тэатра імя Якуба Коласа Уладзімір Куляшоў.

Актрыса Наталля Бражнікава за выкананне ролі Надзі ў фільме «Чорная бяроза» на XI Усесаюзным фестывалі адзначана прэміяй. Вобраз, створаны маладой артысткай, цікавы тым, што ў ім знайшлі адлюстраванне лепшыя рысы саветскай жанчыны — яе стойкасць, непакорнасць, гордасць. Страціўшы ўсіх родных і блізкіх, яна знайшла ў сабе мужнасць жыць для іншых.

Я. КРУПЕНЯ.

НА ЗДЫМКУ: кадр з фільма «Чорная бяроза».

Самадзейны скульптар Аляксандр Жываеў жыве ў вёсцы Залессе Смагонскага раёна. Больш за сорак год таму назад ён страціў правую руку, але любоў да мастацтва была мацней за ўсялякія перашкоды. Настойлівая, карпатлівая праца — і гліна ўступіла, стала паслухмянай чалавеку. Зараз мастак прымае ўдзел у многіх рэспубліканскіх выстаўках.

НА ЗДЫМКУ: Аляксандр ЖЫВАЕЎ за работай.

Фота С. КРЫЦКАГА.

ПАРТРЭТ ГЕРОЯ

Адна з экспазіцый Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны папоўнілася новым экспанатам — партрэтам Героя Саюза Араза Анаева. Партрэт невычайны — маляўнічы дыявал памерам 120 на 7 сантыметраў. Прывезлі дыявал у Мінск плячэннік героя Кувад Анаеў, электрык Ашхадскай абутковай фабрыкі, і яго жонка, апатчыца трыкатажнай фабрыкі Амагувак Анаева. Паўтара месяца Амагувак і яе маці Бібі Андурдыева ткалі партрэт па эскізах ашхадскай мастачкі Веры Галычавай. Так яны выказалі сваю памяць пра сына Туркмені, які загінуў пры вызваленні беларускай зямлі.

У час бою каля вёскі Калубань Камарын-

скага раёна варожы бранявік заняў выгядную пазіцыю і агнём прыпыніў наступленне часці, у якой служыў Араз Анаеў. Партрэт пад шквальным агнём падпоўз да браневіка і закідаў яго гранатамі. Шлях для наступлення нашых воінаў быў адкрыты. За гэта А. Анаева прадставілі да звання Героя Саветаў Саюза. Але пазней, у час бою ля вёскі Дуброўка Лоеўскага раёна, ён загінуў ад фашыскай кулі.

Падзвіг Араза Анаева помняць у Беларусі. Яго імя названа адна з вуліц горада-героя Мінска. На доме ў пачатку вуліцы ўстаноўлена мемарыяльная дошка.

ЗАМАК У ПРЫЛУКАХ

Саджуся ў прыгарадны аўтобус — і літаральна праз некалькі дзесяткаў хвілін трапляю ў гэтыя чужоўныя мясціны. Крутыя пагоркі, векавыя дрэвы, рака Пціч. А ў самым цэнтры пасёлка на магутнай выспе сярод парка стаіць манументальны будынак — прылуцкі замак. Здаецца нават неверагодным, што так хутка, амаль імгненна з напружанага рытму шумнага сталічнага горада

оаптам трапляеш у зусім іншае асяроддзе.

Прылукі — адно са старажытнейшых месц Беларусі. Аднак гістарычныя звесткі аб ім вельмі скупыя. Вядома, што ў XVI стагоддзі тут быў маёнтак князёў Агінскіх. У 1635 годзе па пратэкцыі кіеўскага мітрапаліта Пятра Магілы тут заснаваны праваслаўны манастыр, які праіснаваў да 1740 года. Каля яго (па іншых звестках — на яго месцы) у XVIII стагоддзі закладваюцца замак і парк тэраснага тыпу з элементамі «італьянскага саду». У 1851 годзе, калі маёнтак валодалі Горваты, будынак рэканструявалі, аздобілі дэкаратыўнымі вежамі і іншымі прыгожымі архітэктурнымі дэталямі. На жаль, замак моцна пацярпеў ад пажару ў 1868 годзе. Аднак ужо ў 1872 годзе ён быў адноўлены ў першапачатковым выглядзе, каля яго ўзведзена высокая дзорная вежа з гадзіннікам, насыпаны бастыёны, рэканструяваны таксама і парк.

Замак — палац, абкружаны магутнымі дрэвамі, пануе над усёй мясцовасцю, асабліва над поймай ракі Пцічы, і надае своеасаблівы выгляд навакольнаму ландшафту. Калі аглядаеш палац з розных бакоў і ў

розных ракурсах, уздымаешся па стромкіх аднонах валаў, праходзіш па чужоўнаму парку, здаецца, што ты пераносішся ў іншую эпоху і сам з'яўляешся сведкам падзей мінулага.

У архітэктуры збудавання адлюстраваліся важнейшыя пlynні, што панавалі ў беларускім мастацтве сярэдзіны і другой паловы XIX стагоддзя. У гэты час на змену класіцызму прыйшоў стыль неаготыкі. Ён быў звязаны з рамантычным кірункам літаратуры і мастацтва і вызначаўся адрэджаным прыёмам беларускай готыкі. І хоць у XIX стагоддзі гэтыя прыёмы ўжо страцілі свой функцыянальны характар, бо адпала неабходнасць у будаўніцтве масіўных абарончых вежаў, машыкуляў і іншых элементаў сярэднявечага замкавага дойлідства, аднак зграбныя і напружаныя па малюнку і сілуэту формы готыкі сталі часта выкарыстоўвацца архітэктарамі як дэкаратыўныя матывы, дзякуючы чаму яны набылі новае жыццё.

У прылуцкім палацы мы бачым гранёныя вежкі, упрыгожаныя зубцамі, стральчатыя аркі, якія афармляюць уваходы і аконныя праёмы. Асабліва багата вырашаны галоўны фасад, што выходзіць на цэнт-

ральную парковую алею. Ён надзвычай маляўнічы, аздаблены разнастайнымі аркамі, фрызамі. Да цэнтральнай часткі, вылучанай двух'яруснай галерэяй, з аднаго боку прылягае вежа, з другога — двухпавярховы флігель. Такое асіметрычнае рашэнне стварае дынамічную кампазіцыю будынка.

Застаецца дадаць, што ў наш час у гэтым цікавым архі-

тэктурным помніку знаходзіцца Інстытут аховы раслін Міністэрства сельскай гаспадарства БССР. Такім чынам, гістарычны будынак арганічна ўвайшоў у сучаснасць, атрымаў новую функцыянальнае прызначэнне. Ю. ЯКІМОВІЧ

НА ЗДЫМКУ: Прылукі. Агульны выгляд палацава-паркавага ансамбля з боку ракі. Фота аўтар.

СПОРТ

ЛЁГКААТЛЕТЫ ПРАЦЯГВАЮЦЬ БАРАЦЬБУ

У Мінску завяршыўся розыгрыш Кубка СССР — Кубка «Известий» (Беларуская зона) па лёгкай атлетыцы. У ім паспяхова выступіла каманда горада Гродна. Яна заняла трэцяе месца і заваявала права ўдзельнічаць у паўфінале розыгрышу ў Маскве.

МЯЧ НАД СЕТКАЙ

У Мінску прайшлі гульні завальнага юнацкага першын-

ства краіны па валейболу. У спаборніцтвах удзельнічалі спартсмены Масквы, Ленінграда, Украіны, РСФСР, Беларусі, Узбекістана, Азербайджана і Эстоніі.

Першае месца сярод мужчын заваявала каманда Беларусі, яна выйшла ў фінал першынства СССР.

РЭКОРДЫ ПАД ВАДОЙ

У Мінску прайшлі завальныя спаборніцтвы на Кубак СССР па скорасных відах падводнага плавання. Удзельнічалі каманды Магілёўскай, Гомельскай і Гродзенскай абласцей, Мінска і Малдавіі.

Новым рэкордам Беларусі азнаменавалася выступленне мінчанкі Алы Кажамякінай.

СПАБОРНИЦТВЫ У РАЎБІЧАХ

На ўсесаюзных лыжных спаборніцтвах, якія праходзяць пад Мінскам, у Раўбічах, пасля дзвюх дыстанцый (5 кіламетраў у жанчын і 15 кіламетраў у мужчын) лідзіруе каманда Беларусі.

СЯРОД ПЕРАМОЖЦАЎ — МІНЧАНКА

У Даўгаўпілсе закончылася першынства краіны па шахматах сярод юнакоў і дзяўчат. Мінчанка Э. Харавец заняла трэцяе месца сярод 24 удзельніц.

ПОСПЕХ ТЭНІСІСТАЎ

У Таліне закончылася адкрытае першынства Эстоніі па тэнісу. У парным мужчынскім разрадзе першае месца занялі мінчане В. Драгун і А. Кацнэльсон. У змешаным разрадзе таксама перамога была на баку мінчан.

Сталіца Украіны прымала вядомых тэнісістаў, сярод якіх былі і спартсмены Беларусі. Чэмпіёнкай братняй рэспублікі стала мінчанка Наталля Барадзіна, якая ўпэўнена перамагла ў фінале масквічку Вольгу Зайцаву.

У змешаным разрадзе Барадзіна і мінчанін Сяргей Цяцерын занялі другое месца.

Пераканаўчай перамогай зборнай каманды СССР завяршыўся ў Мінску міжнародны хакейны турнір юнацкіх каманд. Каманды Канады і БССР набралі па два ачкі, але дзякуючы лепшай розніцы забітых і прапушчаных шайб на другое месца выйшлі канадцы.
НА ЗДЫМКУ: момант гульні.

Гумар

Адзін амерыканскі вучоны прыйшоў у Капенгаген у лабараторыю вялікага фізіка Нільса Бора і са здзіўленнем убачыў над яго сталом падкову, прыбітую да сцяны.

— Няўжо вы верыце, што падкова прыносіць удачу, прафесар? — пацікавіўся амерыканец. — Як вучоны, вы...

— Што вы! — адказаў Бор, усміхнуўшыся. — Як можна верыць у такое глупства! Але мне казалі, што падкова прыносіць удачу незалежна ад таго, верыце вы ў гэта ці не.

У лонданскім рэстаране ся-дзіць старэнкі адставны гене-

рал. Афіцыянт прыносіць яму біфітэкс. Генерал доўга глядзіць на афіцыянта, потым гаворыць:

— Паслухайце, у мяне такое ўражанне, што я вас ведаю... Здаецца, успомніў. Вы былі сяжаносцам у Дэваншырскім палку!

— Прабачце, сэр, але... — Так, так, я памыліўся. Вы служылі ў час афрыканскай кампаніі?

— Вы памыліліся, сэр, я... — Успомніў! Вы ж мне прыносілі сёння суп!

Брайн набірае нумар тэлефона.

— Прывітанне, — гаворыць ён. — Місіс Брайн?

— Так.

— Гэта Джэк. Ты не будзеш супраць, калі да нас прыйдуць абедаць некалькі вясёлых хлопцаў?

— Вядома не, дарагі! — Ало, ты чула, што я сказаў?

— Так, дарагі, ты спытай, ці можна прывесці з сабой некалькі вясёлых хлопцаў паабедкаць. Так, вядома, можна.

— Прашу прабачэння, я няправільна набраў нумар, — прамаўляе Брайн і павесіў трубку.

ВОЎК РЭКС І САБАКА БУРАН

Народная прыказка гаворыць: «Як воўка не кармі, ён усё лес глядзіць». Але ў паляўніцтвазнаўцы Лёзненскага раёна таварыства паляўнічых і рыбалоў Аляксандра Цішуніна конт гэтага свая думка. Вось ужо некалькі год праводзіць эксперымент па ператварэнню ляснога драпежніка ў «хатні воўка».

А пачалося ўсё чатыры гады назад, калі са знойдзенай вывадка Цішуніна ўзяў на выхаванне ваўчана, якое назваў Рэксам.

— Яшчэ маленькім Рэкс адчуў апеку чалавека і вельмі прывязаўся да людзей, асабліва да дзяцей, — расказвае Аляксандр Мікалаевіч. — У трохмесячным узросце я пасадзіў ваўчана ў будку і стаў трымаць яго на прывязі. Пазней, Рэкс узмужнеў, пабудаваў для яго ў агародзе вальер, у бні якога абсталяваў маленькі домік тыпу лагава. Вальер вялікі — 60 квадратных метраў. Гэта неабходна для таго, «паддоследны» мог свабодна рухацца, добра развівацца. Павола Рэкс ператварыўся ў фізічна дужага, энергічнага жывёлага. Але па сваіх звычках і інстынктах ён, зразумела, адносіцца да адзікіх родзічаў.

Цішуніна старанна прадумаў рацыён кармлення воўка. Поўнай ежай для Рэкса служыць субпрадукты і косці, свабодна гародніна. А вольнае мяса назаўсёды выключана з «меню» зверга. Гэта прыглушае ў ім інстынкт драпежніка. З задавальненнем ласуецца Рэкс цукеркамі, пячэннем, вафлямі, якімі часам яго дзятва. У падзяку за гэта воўк часта дазваляе ладзіць сябе. Увогуле да людзей воўк адносіцца добра, ва, ён прывык да частых гасцей.

З гаспадаром Рэкс паводзіць сябе раўніва. Ён нервуе мітусіцца па вальеру, калі хто-небудзь размаўляе з Аляксандрам Мікалаевічам. У час прагулак, якія звер вельмі любіць, ён слухаецца гаспадара і выконвае ўсе яго загады.

Паспрабаваў сябе Рэкс і ў ролі «артыста». Наўрад ці мог лепш выканаць ролю ў дакументальным фільме «Паліне ў Беларусі», чым сапраўдны воўк. Кінааператары мелі гчымасць здымаць па некалькі дубляў з рознай адлегласці. Як жа далей пойдзе эксперымент?

— У Рэкса не павінна быць толькі «бяздзейнае» жыццё, адказвае Аляксандр Мікалаевіч. — Першы перыяд, які мы называем перыядам адаптацыі ў асяроддзі людзей, прайшоў. Рэкс даказаў, што ён адданы свайму гаспадару і лясное жывёла не вельмі прыцягвае. А значыць, ён здольны на большае. Маю паспрабаваць яго на паляванні. Для гэтага падсадзіў ваўчана ў ішчана, каб яны прывыклі адзін да аднаго. За некалькі месяцаў Рэкс і Буран здружыліся. Думаю, што на паляванні яны будуць дапамагаць адзін аднаму, хаця і гаспадарыцца воўка, выхаванага ў хатніх умовах, не абмяжвацца.

Ф. КУЗНЯЦО

РЕДАКЦИОННАЯ КАЛЕГИЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.

ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-83.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі. Зак. 266